

Ocena atrakcyjności i przydatności turystycznej gminy metodą ankietową

Charakterystyka metody ankietowej i budowa kwestionariusza

Ankieta jest formą skategoryzowanego (wykorzystującego ściśle sformułowany kwestionariusz) wywiadu pisemnego. Jej przewaga nad wywiadem ustnym polega na oszczędności czasu i środków, ponieważ nie wymaga ona obecności badacza i może być rozsyłana wśród badanej zbiorowości w wielu egzemplarzach. Główną różnicę stanowi fakt, że ankietę wypełnia respondent, a nie badacz (Sztumski 1999).

Badanie przeprowadzone na potrzeby niniejszej pracy odbiega nieco od powyższej definicji ankiety. Kwestionariusze były rozprawdane po gospodarstwach domowych bezpośrednio przez autorkę, która w większości przypadków była obecna przy udzielaniu odpowiedzi. Nie wpłynęło to na anonimowość ankiety, natomiast dało większe prawdopodobieństwo uzyskania odpowiedzi niż ankieta pocztowa lub internetowa (w przypadku tej ostatniej przeszkodę stanowiłby także brak dostępu do Internetu w wielu gospodarstwach). Wadą tej techniki była jednak duża czasochłonność.

Pytania stawiane respondentowi mogą być zamknięte, półotwarte lub otwarte. Pytanie zamknięte zawiera kilka możliwych odpowiedzi, spośród których respondent wybiera tę, która jest najbliższa jego sytuacji lub przekonaniom. Jeśli pytanie oprócz gotowych odpowiedzi posiada też możliwość swobodnej wypowiedzi respondenta (np. uzasadnienia wyboru), zalicza się do półotwartych. W pytaniach otwartych natomiast respondent ma całkowitą swobodę wypowiedzi. Istnieje też forma zwana kafeterią pytań, która składa się z zestawu możliwych odpowiedzi. Zadaniem respondenta jest wybór kilku z nich lub uszeregowanie według określonej hierarchii (Sztumski 1999).

W skład ankiety, oprócz pytań związanych z przedmiotem badań, powinny wejść informacje o celu badań i instytucji je prowadzącej, ewentualnie dodatkowe objaśnienia i instrukcje oraz metryczka dotycząca osoby respondenta (Sztumski 1999).

Cel ankiety przeprowadzonej przez autorkę został zawarty w tytule kwestionariusza (załącznik 3), zaś w nagłówku jest podana nazwa uniwersytetu i wydziału. Poniżej znalazły się informacje o anonimowości ankiety i zbiorowości, do której jest ona skierowana (mieszkańcy gminy Puszcza Mariańska). Kwestionariusz został sformułowany tak, aby nie przekroczył objętością dwóch stron formatu A4, ponieważ zbyt duża ilość pytań, zwłaszcza otwartych, wywołuje często niechęć respondentów. Cztery spośród siedmiu pytań (nie licząc

metryczki) były zamknięte, jedno – otwarte, pozostałe dwa to półotwarte kafeterie pytań. Poniżej metryczki znajduje się podziękowanie za udział w badaniu.

Po przeprowadzeniu badania nasuwa się wniosek, iż zabrakło instrukcji wypełniania ankiety, ponieważ respondenci często potrzebowali dodatkowych wyjaśnień, zwłaszcza na temat udzielania odpowiedzi w kafeteriach pytań.

Zakres badania ankietowego

Ankieta miała na celu ocenę poziomu atrakcyjności turystycznej gminy i poszczególnych obiektów leżących na jej terenie, określenie przydatności turystycznej oraz zapoznanie się z preferencjami i oczekiwaniami mieszkańców. Badanie, przeprowadzone w VII-IX 2009 roku, objęło stu respondentów wybranych losowo spośród mieszkańców miejscowości zamieszczonych w tabeli 1.

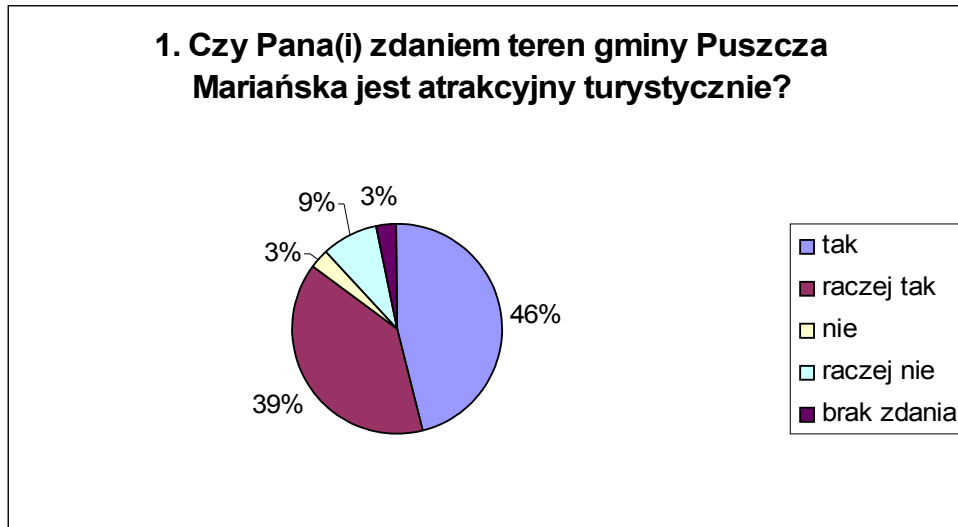
Tab. 1. Liczba respondentów ankiety w poszczególnych miejscowościach.

p.	Miejscowość	Liczba respondentów
1	Bartniki	10
2	Budy Zaklasztorne	10
3	Grabina Radziwiłłowska	10
4	Kamion	9
5	Korabiewice	5
6	Michałów	5
7	Mrozy	5
8	Olszanka	5
9	Puszcza Mariańska	11
10	Radziwiłłów	10
11	Stary Łąjszczew	5
12	Studzieniec	5
13	Waleriany	5
14	Zator	5

Miejscowości dobrane zostały na podstawie wielkości lub powiązania z atrakcjami turystycznymi. W sześciu największych miejscowościach gminy¹ przeprowadzono po 9-11 ankiet, w pozostałych po 5 ankiet. W większości przypadków w każdym zbadanym gospodarstwie domowym została wykonana jedna ankieta.

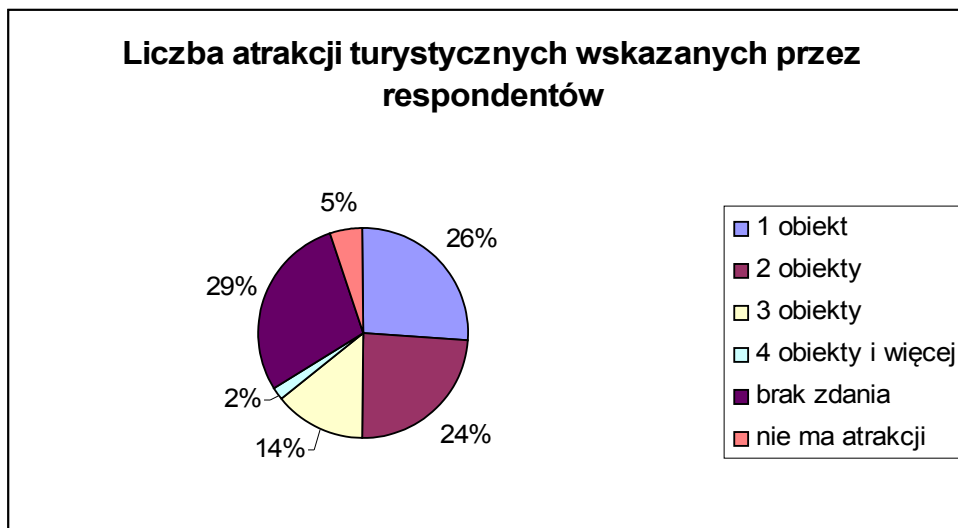
¹ Liczba mieszkańców wg stanu na 31.12.2008: Bartniki – 999, Grabina Radziwiłłowska – 941, Radziwiłłów – 775, Puszcza Mariańska – 552, Budy Zaklasztorne – 438, Kamion – 421 (*Wykaz miejscowości z podaniem liczby mieszkańców z terenu gminy Puszcza Mariańska*).

Analiza odpowiedzi respondentów

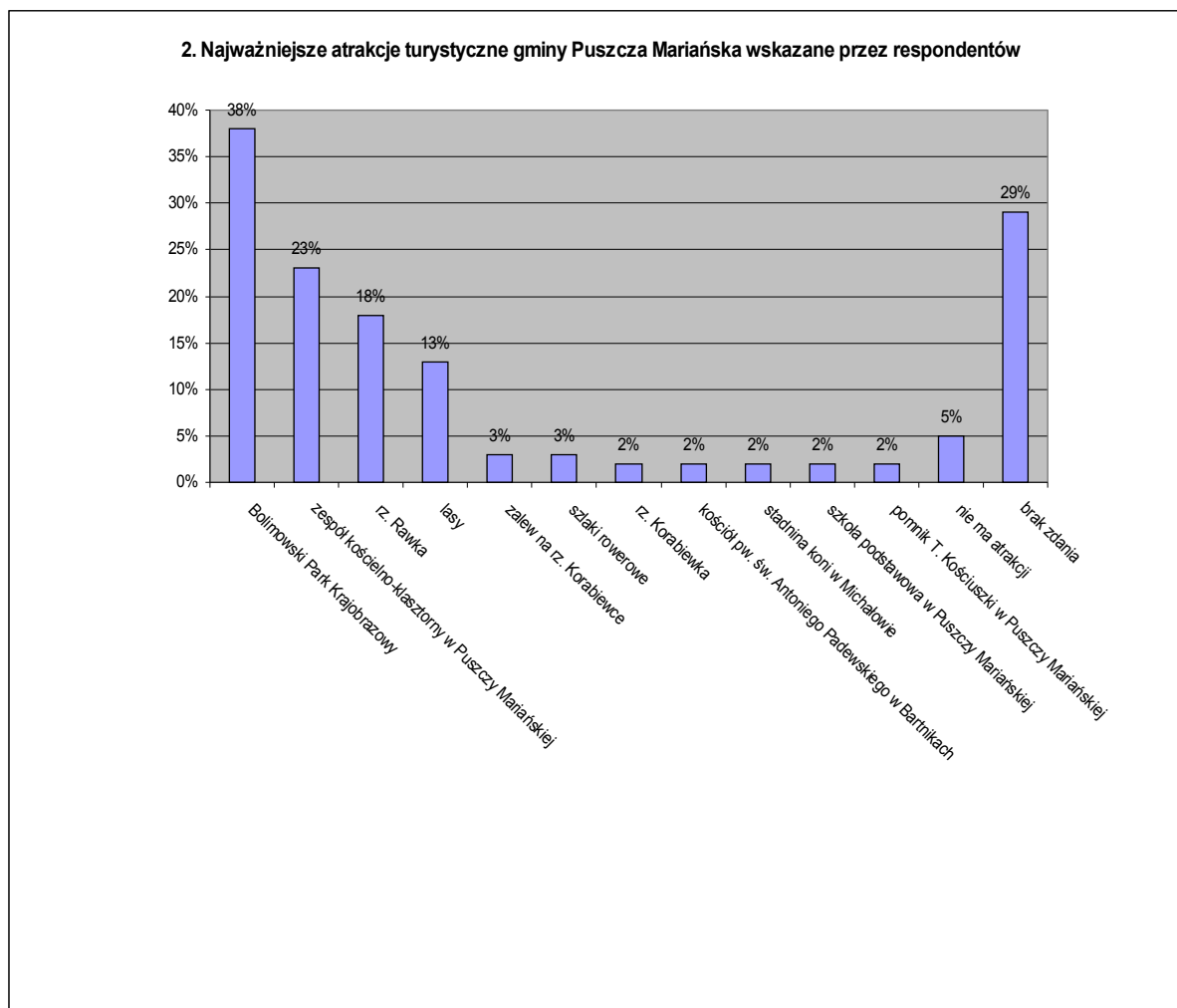

Ryc. 1. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Czy Pana(i) zdaniem teren gminy Puszcza Mariańska jest atrakcyjny turystycznie?”.

Ankieta rozpoczęła się pytaniem zamkniętym. Jego celem było określenie ogólnego wrażenia mieszkańców o atrakcyjności terenu gminy. Zdecydowana większość respondentów odpowiedziała twierdząco, lecz 12% uznało gminę za nieatrakcyjną lub raczej nieatrakcyjną turystycznie, zaś 3% nie wyraziło swojego zdania (ryc.1).

Ryc. 2. Diagram przedstawiający procentowy udział liczb atrakcji turystycznych wskazanych przez respondentów.

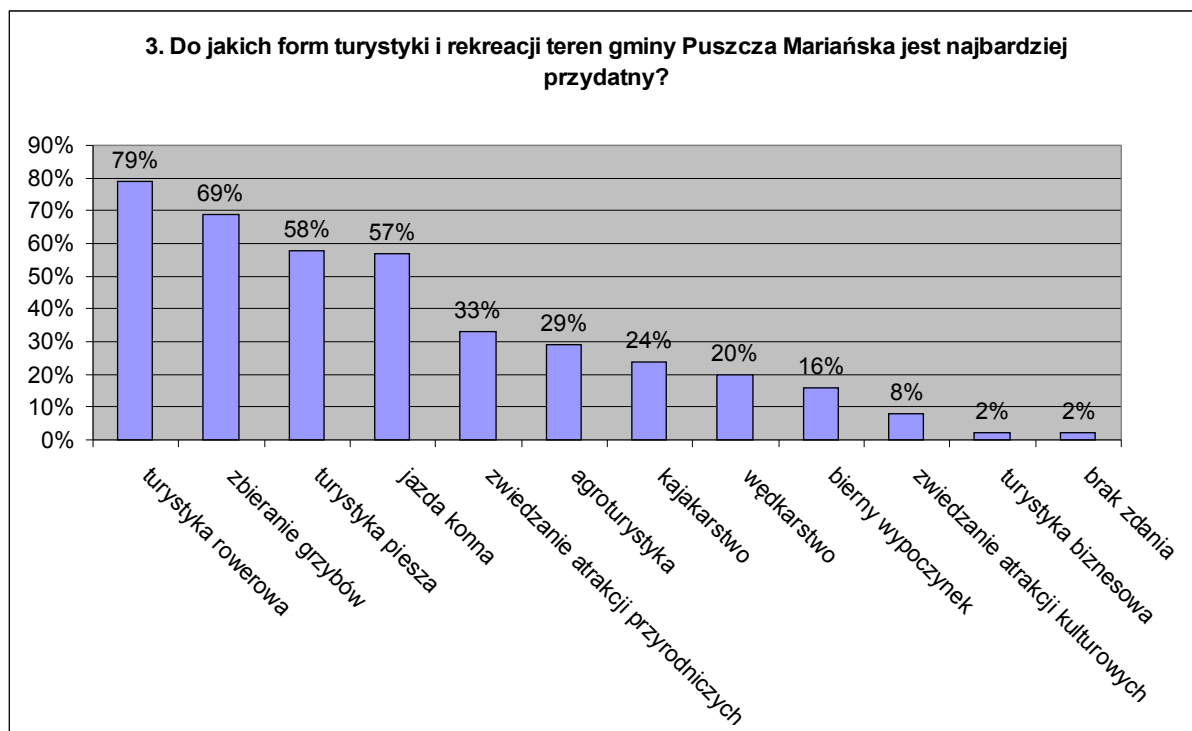

Ryc. 3. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Jakie są najważniejsze atrakcje turystyczne gminy?”.

Spontaniczne wymienienie najważniejszych atrakcji turystycznych w gminie okazało się dla respondentów najbardziej kłopotliwym zadaniem. Pytanie zawierało prośbę o wymienienie co najmniej trzech obiektów, lecz taką liczbę podało zaledwie 14% respondentów, zaś 2% wskazało więcej niż trzy atrakcje. Połowa respondentów wymieniła jedno lub dwa miejsca. Aż 29% zapytanych nie potrafiło wskazać żadnego atrakcyjnego obiektu w gminie, zaś 5% stwierdziło, że na tym terenie nie ma atrakcji (ryc. 2).

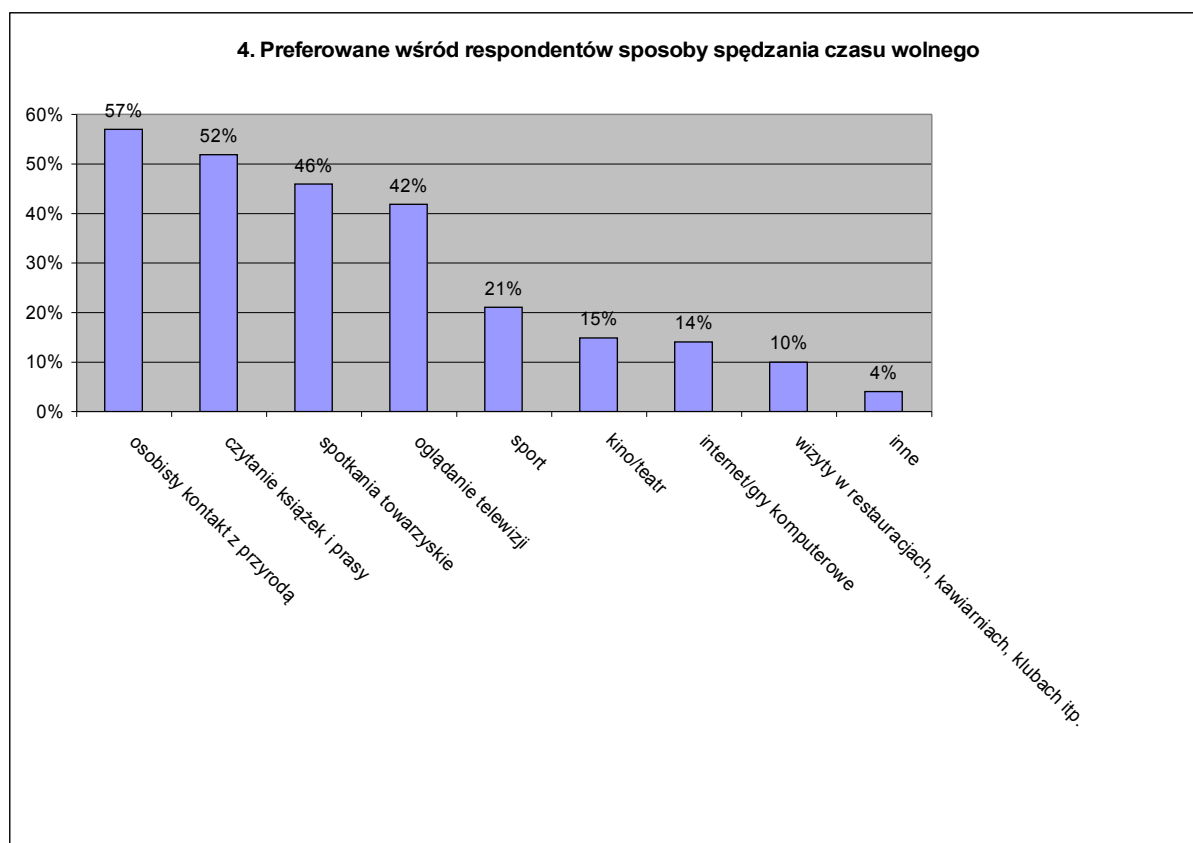
Podczas opracowania wyników to jedyne otwarte pytanie w kwestionariuszu zostało skategoryzowane przez podział odpowiedzi na grupy. Trzy najczęściej wymieniane atrakcje to Bolimowski Park Krajobrazowy (38%), obiekty należące do zespołu kościelno-klasztornego w Puszczy Mariańskiej (23%) i rzeka Rawka (18%). Względnie wysoką pozycję zajmowały również lasy (13%) jako ogólne pojęcie, bez wskazania żadnego konkretnego terenu leśnego. Kolejne pozycje uzyskały zaledwie 1-3% wskazań, można więc stwierdzić, że

jako atrakcje turystyczne istniały głównie w świadomości mieszkańców najbliższej okolicy, nie zaś całej gminy (ryc. 3).

Ryc. 4. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Do jakich form turystyki i rekreacji teren gminy Puszcza Mariańska jest najbardziej przydatny?”.

Pytanie 3. stanowiło subiektywną ocenę przydatności turystycznej gminy przez mieszkańców. Polegała ona na wskazaniu form aktywności, do których teren gminy jest najbardziej przydatny. Wśród odpowiedzi dominowały formy kontaktu z przyrodą – turystyka rowerowa, zbieranie grzybów, turystyka piesza i jazda konna; wszystkie te możliwości uzyskały ponad 50% wskazań (ryc. 4). Na dalszych miejscach plasowało się zwiedzanie atrakcji turystycznych, agroturystyka, kajakarstwo, wędkarstwo i wypoczynek bierny. Walory związane ze szlakami pieszymi i rowerowymi Bolimowskiego Parku Narodowego wydawały się być bliższe respondentom niż szlak wodny rzeki Rawki, często pomijany w ich odpowiedziach. Przesłaniały one także zabytki gminy, ponieważ możliwość zwiedzania atrakcji kulturowych zaznaczyło jedynie 8% respondentów. Na ostatnim miejscu znalazła się turystyka biznesowa – zaledwie 2% respondentów dostrzegło możliwości jej rozwoju w gminie.

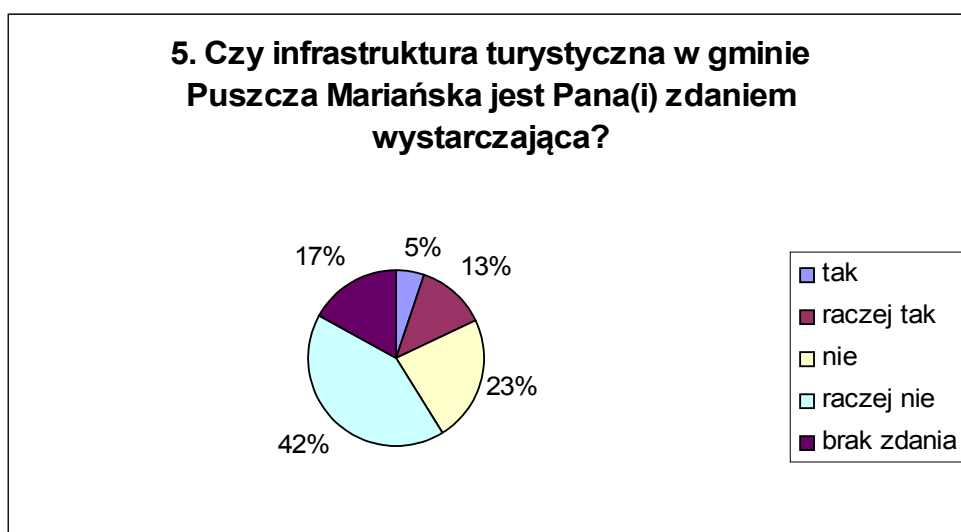

Ryc. 5. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Jak zazwyczaj spędza Pan(i) czas wolny?”.

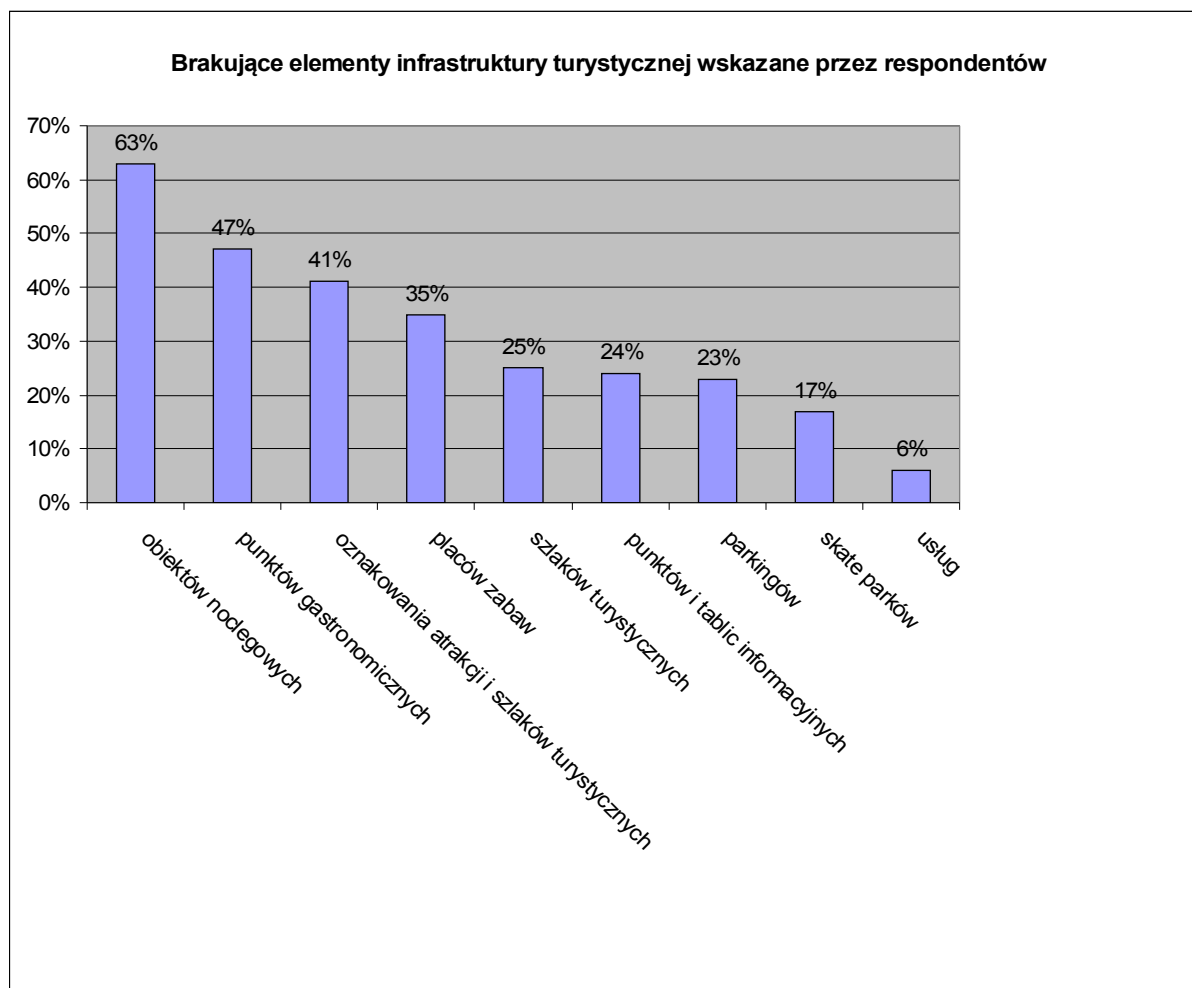
Najchętniej wybierane przez mieszkańców gminy sposoby spędzania czasu wolnego to osobisty kontakt z przyrodą (bez sprecyzowania, na czym on polega), czytanie książek i prasy, spotkania towarzyskie i oglądanie telewizji (ryc. 5). Każde z tych pojęć zostało wskazane przez ponad 40% respondentów. W przedziale 10-25% znalazły się natomiast sport, kino lub teatr, spędzanie czasu przy komputerze oraz wizyty w restauracjach, kawiarniach i klubach. Wyjścia do kina, teatru lub lokalu gastronomicznego czy rozrywkowego wskazywały na spędzanie czasu poza granicami własnej gminy, na terenie której takich obiektów nie ma, co prowadzi do zagadnienia infrastruktury.

Strukturę odpowiedzi na to pytanie można odnieść do badań GUS w zakresie turystyki i wypoczynku z 2005 r. Były one przeprowadzone wśród 12444 osób w wieku powyżej 7 lat w 4006 gospodarstwach domowych (w tym 67,2% w miastach). W ankiecie dotyczącej czasu wolnego respondenci wybierali do trzech pozycji spośród czternastu. Nie wszystkie odpowiedzi sugerowane w ankiecie GUS pokrywają się z możliwymi odpowiedziami w niniejszej ankiecie, więc porównanie obejmie jedynie kilka z nich. Utrudnia je również odmienny sposób prezentacji danych. Na powyższym wykresie każdej czynności

przyporządkowano odsetek respondentów, którzy ją wybrali; wyniki badań GUS dotyczące poszczególnych czynności zostały przedstawione jako odsetek ogółu wskazań. Najpopularniejszymi sposobami spędzania wolnego czasu wg badań GUS okazały się: słuchanie radia, muzyki i oglądanie telewizji (27 % wszystkich odpowiedzi), wypoczynek bierny – opisany w kwestionariuszu jako relaks lub opalanie się (13,6 %), udział w spotkaniach towarzyskich (12,6%) i czytanie (12,3%). Wśród możliwości, które można porównać w obydwu ankietach, oglądanie telewizji, spotkania towarzyskie i czytanie znajdują się za każdym razem na wysokich pozycjach. Mimo wspomnianych wyżej różnic w sposobie przedstawiania danych wyniki obydwu badań można uznać za zbieżne.

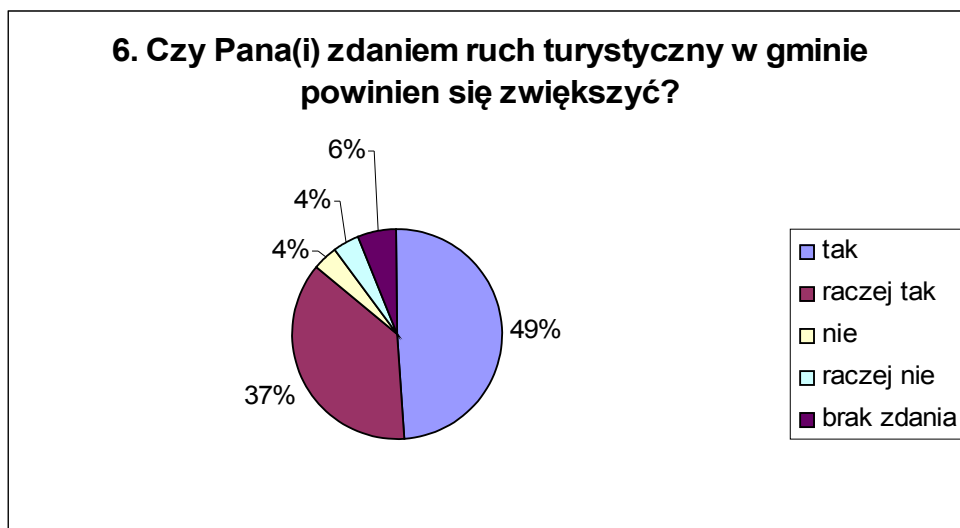

Ryc. 6. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Czy infrastruktura turystyczna w gminie Puszcza Mariańska jest Pana(i) zdaniem wystarczająca?”.

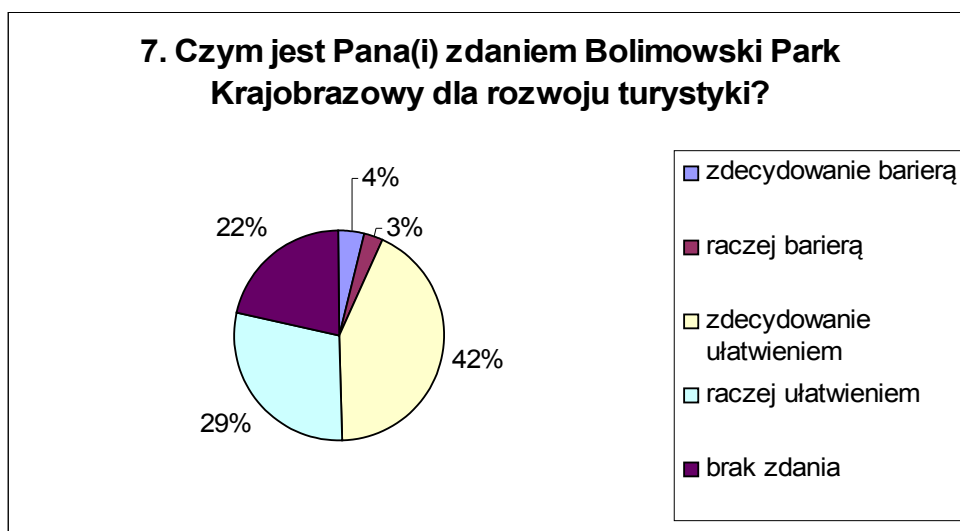
Ryc. 7. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Jakich elementów infrastruktury turystycznej brakuje?”.

Kwestia infrastruktury turystycznej została podzielona na dwa pytania o różnym stopniu szczegółowości. Pierwsze, zamknięte, dotyczyło jej oceny. Za wystarczającą infrastrukturę uznało 18% respondentów, zaś 65% za niewystarczającą, a 17% nie miało zdania (ryc. 6). Druga część w formie kafeterii pytań określała konkretne urządzenia i obiekty, których brakuje w gminie. Była skierowana do wszystkich respondentów niezależnie od tego, jaką odpowiedź wybrali w pierwszej części. Najczęściej wskazywano obiekty noclegowe i punkty gastronomiczne oraz oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych (ryc. 7). Dalsze miejsca zajęły place zabaw, szlaki turystyczne, punkty i tablice informacyjne, parkingi, skate parki i punkty usługowe. Wiele z tych elementów zalicza się do infrastruktury paraturystycznej, czyli służącej zarówno mieszkańcom, jak i turystom. Odpowiedzi dotyczące braku szlaków turystycznych i ich oznakowania nie pokryły się z własnymi spostrzeżeniami autorki.

Ryc. 8. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Czy Pana(i) zdaniem ruch turystyczny w gminie powinien się zwiększyć?”.

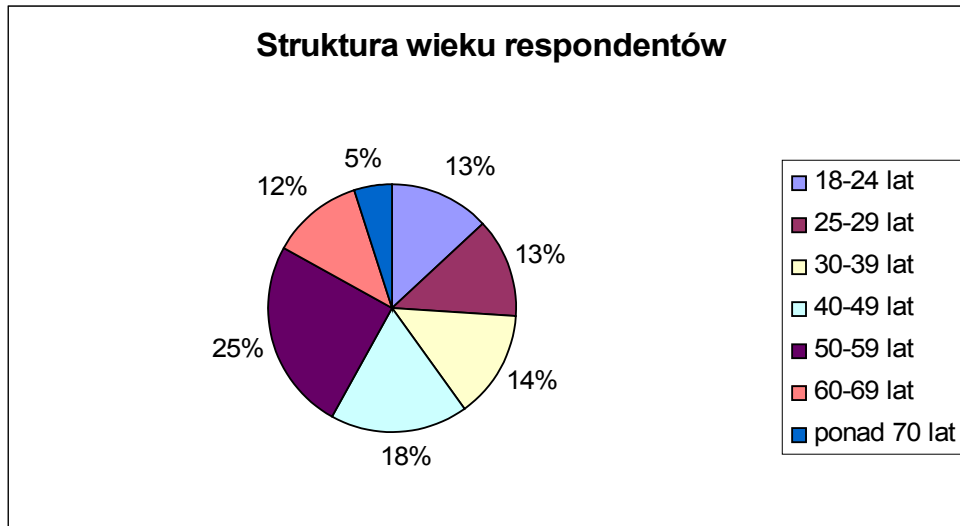
W stanie obecnym, gdy ruch turystyczny jest nikły i raczej nie wpływa na życie mieszkańców, zwolennikami jego zwiększenia okazało się aż 86% respondentów, 8% to przeciwnicy, zaś 6% nie wyraziło zdania (ryc. 8). Pytanie to byłoby lepiej sformułowane, gdyby zawierało prośbę o uzasadnienie swojego wyboru. Pozwoliłoby to określić, jakich zmian spodziewaliby się mieszkańcy w związku z napływem turystów.

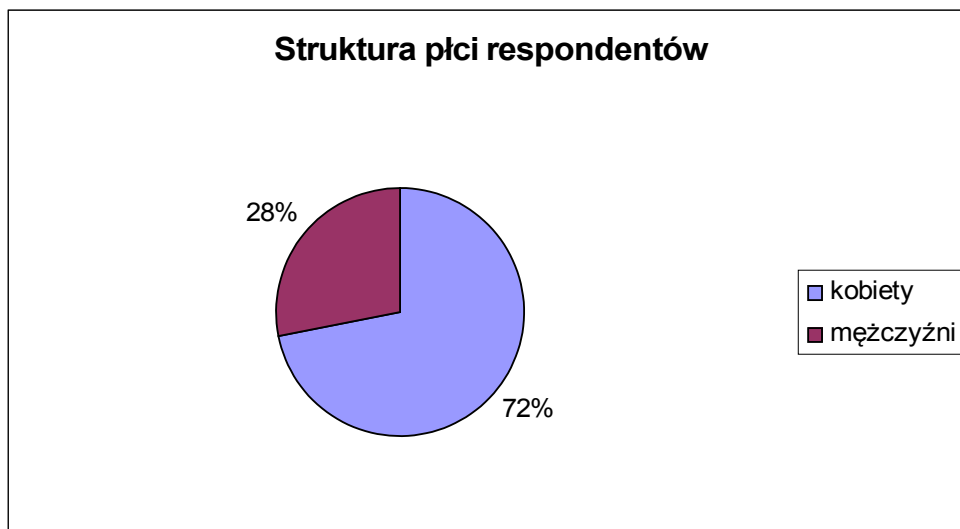
Ryc. 9. Diagram przedstawiający strukturę procentową odpowiedzi na pytanie „Czym jest Pana(i) zdaniem Bolimowski Park Krajobrazowy dla rozwoju turystyki?”.

Po przeprowadzeniu ankiety pytanie na temat roli Bolimowskiego Parku Krajobrazowego wydaje się być źle sformułowane. Zdecydowana większość respondentów

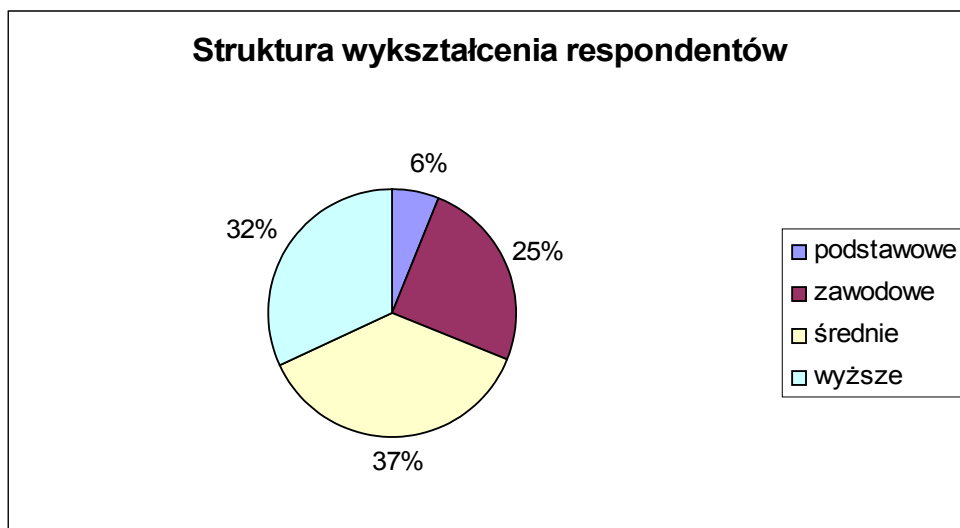
uważało istnienie Parku za ułatwienie dla rozwoju turystyki, tylko 7% za barierę, natomiast aż 22% nie wyraziło zdania (ryc. 9). Prawdopodobnie lepsze byłoby pytanie na temat zwiększenia powierzchni Parku. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, brakuje tutaj informacji o ewentualnych oczekiwaniach bądź obawach mieszkańców w związku z Parkiem.

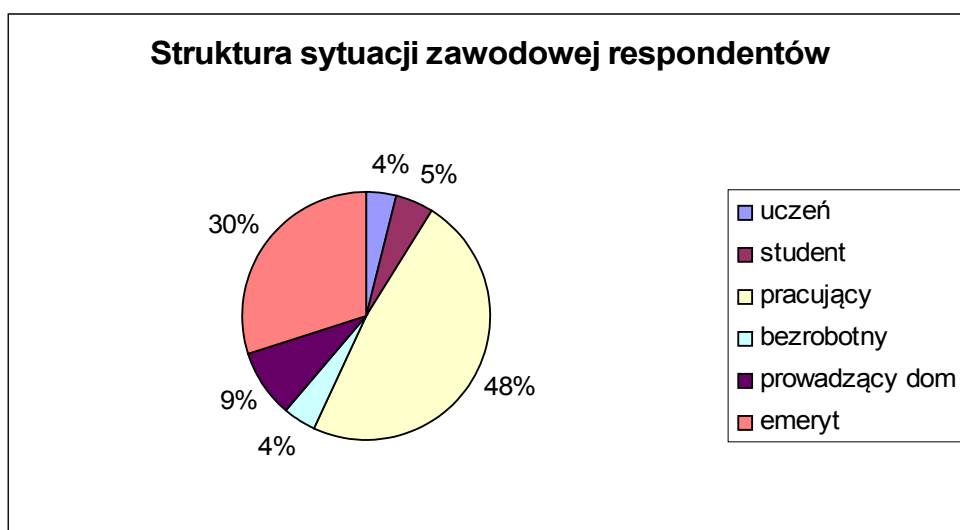
Ryc. 10. Diagram przedstawiający strukturę procentową wieku respondentów.

Ryc. 11. Diagram przedstawiający strukturę procentową płci respondentów.

Ryc. 12. Diagram przedstawiający strukturę procentową poziomu wykształcenia respondentów.

Ryc. 13. Diagram przedstawiający strukturę procentową sytuacji zawodowej respondentów.

Wśród respondentów znaleźli się przedstawiciele wszystkich przedziałów wiekowych (ryc. 10). Najmniej było osób z przedziału najniższego – 18-24 lata (5%), co może wynikać z tego, iż przedział ten był najwęższy; najwięcej w przedziale 50-59 lat (25%). Zdecydowanie nierównomierny rozkład można zaobserwować w strukturze płci (ryc. 11). Występowała tam duża przewaga kobiet, które stanowiły aż 72% ogółu respondentów. W strukturze wykształcenia największy udział miały osoby z wykształceniem średnim (37%), niewiele mniejszy – z wyższym (32%) i zawodowym (25%), natomiast wykształcenie podstawowe reprezentowało zaledwie 6% respondentów (ryc. 12). Prawie połowa (48%) zaliczała się do pracujących, zaś aż 30% to emeryci lub renciści (ryc. 13). Niewielkie udziały, poniżej 10%, miały osoby prowadzące dom, bezrobotni, studenci i uczniowie.

Podsumowanie wyników badania

Jakkolwiek większość uczestników badania uważało swoją gminę za atrakcyjną turystycznie, stosunkowo niewielu było w stanie wskazać w niej kilka konkretnych obiektów stanowiących atrakcje. Może to świadczyć o jednym lub kilku spośród następujących zjawisk:

- a) słabym poczuciu przynależności do miejsca zamieszkania (wśród ludności napływowej lub odczuwającej silniejsze więzi z miejscami, w które dojeżdża do pracy);
- b) braku zainteresowań najbliższą okolicą (z powodu przekonania o małej atrakcyjności gminy, lub preferowanego spędzania czasu wolnego w miastach; wśród niektórych respondentów wpływ na sposób spędzania czasu determinuje wiek, sytuacja ekonomiczna lub rodzinna);
- c) niedostatecznej promocji walorów turystycznych przez władze gminy (niewystarczająca informacja o wydarzeniach w gminie);
- d) brakach w oznakowaniu obiektów i szlaków.

Jedynym powszechnie znanym obiektem należącym do walorów kulturowych jest zespół kościelno-klasztorny w Puszczy Mariańskiej. Być może jest to także skutek niedawnej beatyfikacji o. Stanisława Papczyńskiego, założyciela zgromadzenia księży marianów (XVII w.). Wśród wskazywanych obiektów dominowały walory przyrodnicze. Potwierdziły to także odpowiedzi na pytania o przydatność turystyczną i rekreacyjną oraz o preferowane sposoby spędzania czasu wolnego, w których najczęściej wybierane odpowiedzi również wiązały się z przyrodą (nie można jednak pominąć znacznego udziału biernego wypoczynku w preferencjach respondentów).

Infrastruktura turystyczna jest zdaniem większości respondentów niewystarczająca, brakuje zwłaszcza najbardziej podstawowych elementów, czyli bazy noclegowej i gastronomicznej.

Do ewentualnego zwiększenia ruchu turystycznego prawie wszyscy respondenci odnoszą się przychylnie. Takiemu rozwojowi sprzyja ich zdaniem istnienie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, niestety wskutek niewłaściwie sformułowanego pytania nie udało się określić wpływu Parku na życie samych mieszkańców.

Sztumski J., 1999. *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”. Katowice.

Wykaz miejscowości z podaniem liczby mieszkańców z terenu gminy Puszcza Mariańska. Stan na dzień 31.12.2008 roku.

Główny Urząd Statystyczny. *Turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych w 2005 r.*